

Tento didaktický materiál bol stiahnutý z internetového portálu <http://coolschool.sk/>.

Spracovali ho pre vás ľudia z občianskeho združenia PERSONA v rámci projektu *Cesta, ako navrátiť radosť z učenia do škôl*.

Realizácia tohto projektu je možná vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Bližšie informácie nájdete na <https://www.esf.gov.sk>, <https://www.minedu.sk/>.

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

Didaktický materiál

Malé príbehy zvierat

Spracovanie textov: Martina Gymerská

Autori fotografií: viď zoznam použitých fotografií a ich zdroj na nasledujúcej strane.

Vydalo občianske združenie PERSONA

Vrančovičova 29, Bratislava, <http://ozpersona.sk/>

Viac inšpirácií a materiálov nájdete na <http://coolschool.sk/>

Upozornenie!

Upozorňujeme, že tento materiál je dielom chráneným podľa autorského zákona a je určený len pre vašu osobnú potrebu.

Materiál ako celok ani žiadna jeho časť nesmie byť voľne šírená na internete, ani inak ďalej zverejňovaná.

Veľmi si vážime, že dodržiavate PODMIENKY SŤAHOVANIA A POUŽÍVANIA SPRACOVANÝCH MATERIÁLOV zo stránky <http://coolschool.sk/>, <http://coolschool.ozpersona.sk/>

Ak máte akékoľvek otázky ohľadom použitia materiálov, neváhajte nás prosím kontaktovať na adrese montessori@ozpersona.sk

© PERSONA, 2022

ĎAKUJEME ZA STIAHNUTIE A VYUŽÍVANIE NAMI SPRACOVANÝCH MATERIÁLOV.

Stiahnutím spracovaných materiálov zo stránky <http://coolschool.sk/> sa zaväzujete dodržiavať

Podmienky sťahovania a používania spracovaných materiálov.

Spracované materiály sú určené len na osobné použitie, prípadne použitie v triede. Môžete si ich vytlačiť aj viackrát – pre seba, svoje deti, svojich žiakov. Prosíme vás však, nezdieľajte tieto materiály /súbory so svojimi priateľmi, známymi a neznámymi, napr. online, e-mailom a pod. Namiesto toho ich požiadajte, aby navštívili stránku <http://coolschool.sk/> a tieto súbory si stiahli osobne.

Vlastníkom autorských práv použitých fotografií sú ich autori, ktorí sú uvedení v nasledujúcom zozname.

Zoznam použitých fotografií

Chrček poľný (*Cricetus cricetus*)

Autor: katanski – Vlastné dielo, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10550799>

Veverica obyčajná (*Sciurus vulgaris*)

Autor: hedera.baltica from Wrocław, Poland – About to climb, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=43378948>

Líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*)

Autor: Joanne Redwood – <https://web.archive.org/web/20191109175146/https://www.inaturalist.org/photos/6568074>, CC0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=83812553>

Vlk dravý (*Canis lupus*)

By Wolf_Kolmården.jpg: Daniel Mott from Stockholm, Swedenderivative work: Mariomassone - Wolf_Kolmården.jpg, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12423176>

Medveď hnedý (*Ursus arctos*)

Autor: I, Malene, CC BY 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2171406>

Zajac poľný (*Lepus europaeus*)

Autor: MOdmate – self-made by MOdmate with Sony Cybershot DSC-F828, Voľné dielo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5787337>

Rys ostrovid (*Lynx lynx*)

Autor: Martin Mecnarowski (<http://www.photomecan.eu/>) – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12690964>

Vráskavec obrovský (*Balaenoptera musculus*)

<https://kimsmithdesigns.com/tag/balaenoptera-musculus/>

Jež bledý (*Erinaceus roumanicus*)

Autor: Nevit Dilmén – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3902796>

Krt obyčajný (*Talpa europaea*)

<https://imgur.com/gallery/y5Bhi/comment/1153215679>

Netopier veľký (*Myotis myotis*)

Autor: Dietmar Nill, https://www.mpg.de/242922/Bats_orientation?filter_order=LT&research_topic=BM

Kamzík vrchovský (*Rupicapra rupicapra*)

CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=427598>

Bocian biely (*Ciconia ciconia*)

Autor: Grombo – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1195485>

Lastovička domová (*Hirundo rustica*)

https://www.freepik.com/premium-photo/portraits-barn-swallow-hirundo-rustica-sits-stone_14025489.htm

Vrabec domový (*Passer domesticus*)

By Adamo, CC BY 2.0 de, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15188318>

Sova obyčajná (*Strix aluco*)

Autor: Martin Mecnarowski (<http://www.photomecan.eu/>) – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12691237>

Ďateľ veľký (*Picus major*)

Autor: Marek Szczepanek – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=50418>

Pštros dvojprstý (*Struthio camelus*)

By Charles J. Sharp - Own work, from Sharp Photography, sharpphotography.co.uk, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=67715789>

Tučniak obrovský (*Aptenodytes forsteri*)

Autor: Photo © Samuel Blanc, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4164299>

Kolibrik včelí (*Mellisuga helenae*)

By Charles J. Sharp - from Sharp Photography, sharpphotography, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=57633952>

Jašterica živorodá (*Zootoca vivipara*)

https://www.wikiwand.com/en/Viviparous_lizard

Korytnačka močiarna (*Emys orbicularis*)

Autor: George Chernilevsky – Vlastné dielo, Voľné dielo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8892643>

Užovka obojková (*Natrix natrix*)

By Andreas Eichler, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=83127338>

Vretenica severná (*Vipera berus*)

By Benny Trapp - Own work, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12570624>

Rosnička zelená (*Hyla arborea*)

FAL, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=74353>

Ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*)

Autor: Marek Szczepanek, Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=109978>

Mlok dunajský (*Triturus dobrogicus*)

Autor: Filip Šálek, <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/z-nasi-prirody/obojzivelnici-v-ohrozeni/>

Salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*)

<https://fotky.sme.sk/fotografia/53773/salamandra-skvrnita>

Kapor obyčajný (*Cyprinus carpio*)

<https://ctmagicbaits.wgz.cz/rubriky/druhy-ryb/kapor/kapor-obycajny>

Štúka obyčajná (*Esox lucius*)

By Jik jik - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=14631780>

Sumec veľký (*Silurus glanis*)

<https://www.facebook.com/lovsumce/photos/146848397061208>

Pstruh potočný (*Salmo trutta fario*)

Autor: Ervin Matevzic, <https://www.flickr.com/photos/ervinmat/2615946999/>

Rak riečny (*Astacus astacus*)

By Dragon187 - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15700729>

Križiak obyčajný (*Araneus diadematus*)

Autor: Didier Descouens – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29700640>

Kobylka zelená (*Tettigonia viridissima*)

By Andreas Eichler, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=84529310>

Ucholák obyčajný (*Forficula auricularia*)

<https://alchetron.com/Forficula-auricularia#forficula-auricularia-21db8c3b-9198-419e-8623-38abce121a4-resize-750.jpeg>

Modlivka zelená (*Mantis religiosa*)

Autor: Alvesgaspar – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2641434>

Podenka nížinná (*Ephoron virgo*)

Autor: Herve.paques – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=7257066>

Babôčka pávooká (*Aglais io*)

Autor: Benjamin Gimmel, BenHur – FreePiP (Free Pictures Project), CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=91031>

Včela medonosná (*Apis mellifera*)

By Jon Sullivan - <http://pdphoto.org/PictureDetail.php?mat=pdef&pg=8202>, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=35795>

Vážka rybničná (*Orthetrum cancellatum*)

Autor: Andreas Eichler, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=44358066>

Lienka sedembodková (*Coccinella septempunctata*)

By Photographer: Dominik StodulskiGraphic Processing: User:MathKnight - File:BIEDRONA.JPG in WikiCommons, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=35283266>

Mravec hôrny (*Formica rufa*)

De Richard Bartz, Munich Makro Freak - Trabajo propio, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2095144>

Dážďovka zemná (*Lumbricus terrestris*)

Autor: James Lindsey at Ecology of Commanster, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1670099>

Slimák záhradný (*Helix pomatia*)

Autor: Waugsberg – Vlastné dielo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2449756>

Črievička veľká (*Paramecium caudatum*)

http://enfo.agt.bme.hu/drupal/sites/default/files/paramecium_2.jpg

Malé príbehy zvierat

Chrček poľný

Cricetus cricetus

Som pomerne malý hlodavec. Vážim 220 – 460 g a meriam 21 – 28 cm. Môj chvost meria 3 – 6 cm. Obývam polia, brehy kanálov, medze a vetrolamy, lúky a záhrady.

Živím sa semiačkami, strukovinami, koreňovou zeleninou, trávou ale aj hmyzom. Jedlo si zbieram do lícného vaku a odnášam do vymedzenej miestnosti, skladu. Tieto zásoby bývajú dosť veľké a môžu obsahovať celkovo 65 kg jedla, vrátane 50 kg zemiakov a 15 kg obilia. Od októbra do marca hibernujem. Počas tohto obdobia sa každých päť alebo sedem dní zobudím a najem zo svojich zásob.

Najaktívnejší som v noci a za súmraku. Žijem samotársky v komplexe podzemných chodieb. Spoločnosť vyhľadávam iba v čase párenia, ktoré je 2 až 3 krát ročne, po prebudení zo zimného spánku. Samica rodí po 17 až 20 dňoch gravidity 5 – 12 mláďat. Patrím medzi kriticky ohrozené druhy.

Výskyt: Moja rodina žije na území Eurázie, od Belgicka na západe, do Ruska na východe a Bulharska na juhu.

Veverica obyčajná

Sciurus vulgaris

Som menší cicavec, dorastám do dĺžky 20 – 27 cm a vážim v rozpätí 210 – 410 gramov. Dĺžka môjho chvosta dosahuje dĺžku približne 18 cm. Žijem v lesoch rôzneho druhu, ale obývam aj parky, cintoríny, záhrady a stromoradia so starými stromami.

Živím sa semenami, púčikmi, kôrou a lykom ihličnatých a listnatých stromov, bobuľami, hubami, machmi, lišajníkmi. Konzumujem aj živočíšnu potravu, hmyz, húsenice, článkonožce, vajcia a mláďatá vtákov. V čase dostatku potravy si robím zásoby semien aj iných plodov v dutinách stromov.

Staviam guľaté hniezda z vetvičiek, trávy a machu, na hniezdenie využívam aj dutiny stromov a staré hniezda. V zime nehibernujem, čerpám zo svojich potravinových zásob.

V čase rozmnožovania mám 1 – 2 vrhy ročne, s priemerne 3 – 5 holými, slepými mláďatami. Gravidita trvá 35 – 42 dní. Oči sa mláďatám otvárajú po 4 týždňoch, materským mliekom ich kŕmim približne 6 týždňov.

Výskyt: Moja rodina je rozšírená v Európe a Ázii.

Líška hrdzavá

Vulpes vulpes

Som psovitá šelma. Vážim od 7 do 10 kg, meriam 35 – 38 cm. Vzdialenosť od nosa po koniec chvosta sa pohybuje okolo 100 – 140 cm, pričom môj chvost meria približne 35 – 45 cm. Vyskytujem sa prakticky vo všetkých typoch biotopov, kde nájdem vhodnú potravu.

Som samotár a tulák, lovím hlavne za súmraku a v noci, v zimnom období a počas starostlivosti o mláďatá aj cez deň. Živím sa prevažne menšími cicavcami, ako sú napríklad hraboše. Dôležitou zložkou môjho jedálnička sú aj vtáky a ich vajcia a tiež rastliny a ich plody.

V období rozmnožovania si vyhrabávam hlboké zemné nory, ktoré majú rozvetvenú sústavu chodieb s niekoľkými východmi. Niekedy používam brlohy jazvecov. Hniezdnu komoru si vystielam srstou, ktorú si vytrhávam z brucha. Pred párením vedú o mňa samce boje. Po 50 až 60-dňovej gravidite sa mi narodí 4 – 6 slepých mláďat, ktorým sa oči otvoria asi po 2 týždňoch. Materské mlieko cicajú 7 – 8 týždňov.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe, Ázii, severnej Afrike a v Severnej Amerike.

Vlk dravý

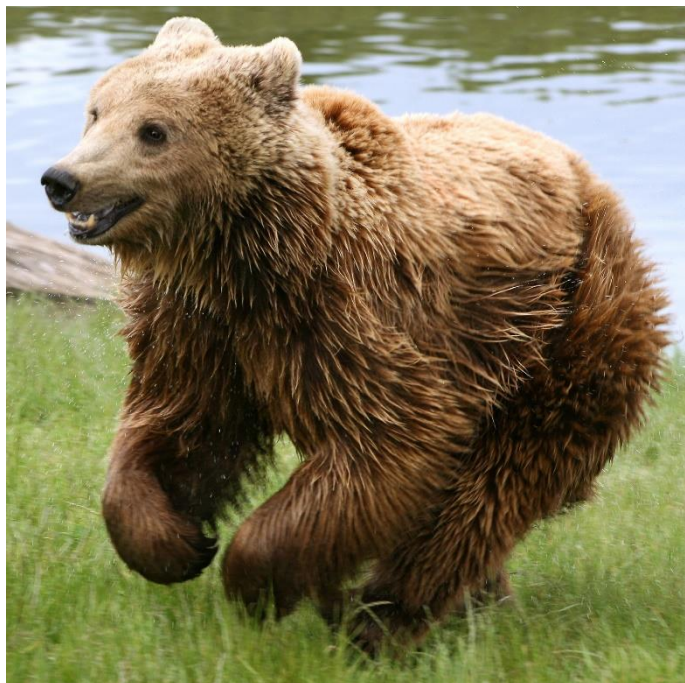
Canis lupus

Som najväčšia psovitá šelma. Vážim od 30 do 80 kg, v ramene meriam od 70 do 95 cm. Od nosa po koniec chvosta mám od 180 do 270 cm, pričom chvost dosahuje dĺžku 35 – 50 cm.

Veľkosť jedincov môjho druhu závisí od pohlavia, množstva potravy a zemepisnej šírky. Som veľmi prispôsobivý, dokážem žiť v púšťach, suchých stepiach, lesoch, močiaroch i v tundre. Žijem v skupine, nazývanej aj svorka, založenej prevažne na rodinných väzbách. Živím sa najmä veľkými bylinožravcami, ako sú napríklad losy, jelene, srnce, diviaky a bizóny. Lovím aj menšie zvieratá: hlodavce, zajace, hmyzožravce. Ako svorka dokážeme zložiť korisť, ktorej hmotnosť zodpovedá súčtu hmotnosti členov svorky. S vybranou samicou tvorím pár až do smrti. Koncom zimy nastáva doba párenia. Samica je gravidná 62 – 75 dní a rodí najčastejšie 5 – 6 mláďat.

Som považovaný za priameho predka psa domáceho.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v rozsiahlych častiach Ruska, Európy a Kanady.

Medveď hnedý

Ursus arctos

Som najväčšou žijúcou šelmou na Slovensku. Meriam od 2 do 3 m a vážim od 100 až po 350 kg. Vo voľnej prírode sa dožívam 30 – 50 rokov. Napriek zdanlivej nemotornosti som veľmi rýchly a moje deti prekvapujúco dobre šplhajú. Som aktívny vo dne i v noci.

Obývam súvislejšie ihličnaté a zmiešané lesy v nadmorskej výške 700 – 1500 m. Vyhľadávam tiché hlboké lesy, kde sú ťažko prístupné bralá, jaskyne, skalné trhliny.

Potrebujem blízkosť vody a rád sa prechádzam po rúbaniskách, kde je hojnosť lesných plodov. Som všežravec – jem jahňady, púčiky, lyko ihličnatých stromov, lesné plody, hmyz, mravce, med divých včiel, drobné stavovce, ryby.

Od jari do jesene veľa jem, aby som v zime, kedy je nedostatok potravy, zaliezol v brlohu a spal zimným spánkom. Počas tohto spánku sa mojej partnerke narodí 1 – 2 (ale niekedy aj 3 – 4) veľmi malé mláďatá, približne polkilové. Matka ich ohrieva vlastným telom a dojčí asi 4 mesiace, potom ich priúča životu vo voľnej prírode.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe, Ázii a Severnej Amerike.

Zajac poľný

Lepus europaeus

Patrím medzi dvojzubce. Meriam 50 – 70 cm, vážim 2,5 – 6,5 kg. Som veľmi zdatným bežcom, bežne behám 40 km / hod. a pri nebezpečenstve dokážem na krátku vzdialenosť bežať až 74 km / hod. Dobré kľúčujem.

Obývam otvorené krajiny, predovšetkým polia, lúky a okraje lesov, kde som vďaka svojmu hnedému sfarbeniu veľmi dobre maskovaný. Som bylinožravý, cez leto jem rôzne byliny, zvyšky plodín po zbere, cez zimu ohrýzam aj konáre a na jar vyhľadávam aj mladé púčiky. Žijem samotársky, v malých skupinách sa združujem len v dobe párenia.

Samica je gravidná 42 dní a rodí 2 až 4 mláďatá. Mláďatá sú krátko po narodení schopné behať a za 4 týždne sa dokážu osamostatniť.

Výskyt: Moji predkovia pochádzajú zo severnej, strednej a západnej Európy a zo západnej Ázie. Dnes moji príbuzní žijú aj na území Južnej Ameriky a v Austrálii.

Rys ostrovid

Lynx lynx

Som najväčšia, voľne žijúca, mačkovitá šelma v Európe. Vážim od 18 do 35 kg, v ramene meriam od 60 do 75 cm. Dĺžka môjho tela dosahuje 80 až 130 cm, pričom chvost meria približne 25 cm.

Obývam najmä severné lesy mierneho pásma. Lovím zvyčajne poranené, choré a zoslabnuté jedince z radov srnčej a diviacej zveri, čím pomáham zachovávať jedince s najlepšou genetickou výbavou.

Žijem samotársky, len v dobe párenia spolunažívam so samicou. V tomto období často o samicu bojujem s inými samcami.

Po 10 týždňov gravidity sa samice narodia 2 – 4 mláďatá, väčšinou v húštinách, alebo skalných dutinách. Mláďatá sa rodia slepé, vidieť začínajú po 16 – 17 dňoch. Mláďatá zostávajú v spoločnosti matky 1 rok, matka ich najprv kŕmi a neskôr učí loviť.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme na území strednej a severovýchodnej Európy a v malej časti severnej Ázie.

Vráskavec obrovský

Balaenoptera musculus

Som najväčší živočích všetkých čias, teda z hľadiska svojej hmotnosti. Meriam okolo 30 metrov a vážim od 50 do 150 ton (rekordná samica vážila až 190 ton).

Tvar môjho tela, aj moja koža, sú špeciálne prispôsobené na plávanie, čo mi umožňuje plávať rýchlosťou až 37 km / h. Patrím tak k najrýchlejším morským tvorom.

Živím sa krilom. Každý deň zjem približne 40 miliónov týchto drobných kôrovcov, čo zodpovedá približne 4 tonám krilu.

Plávam vždy v skupinách dvoch až štyroch priateľov. Počas lovu a v období rozmnožovania sa zoskupujeme aj do väčších skupín. Párim sa v teplých vodách trópov, kde sa aj rodia naše mláďatá. Samica je gravidná približne 340 až 360 dní a novonarodené mláďa meria 6 až 8 metrov a váži 2 až 3 tony. Denne vypije viac ako 600 litrov materského mlieka až do veku 7 mesiacov. V 60. rokoch 20. storočia bola moja rodina na pokraji vyhynutia a stali sme sa chráneným druhom.

Výskyt: Vyskytujeme sa na celej zemeguli, najviac však v arktických a antarktických vodách.

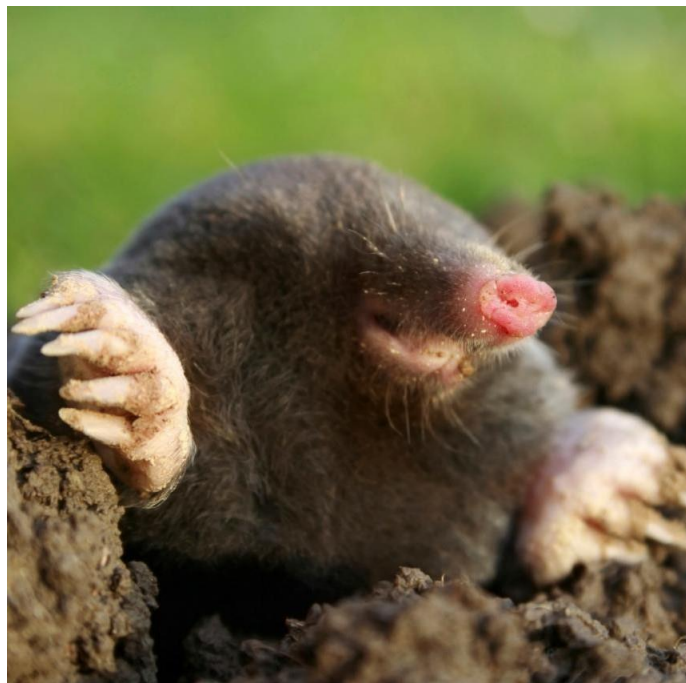

Jež bledý

Erinaceus roumanicus

Patrím medzi malé cicavce. Meriam 15 až 32 cm. Moja hmotnosť závisí hlavne od sezóny. Na začiatku zimy môžem vážiť až 2 kg, ale na konci zimného spánku už len 400 g. Na chrbte mám 5 000 až 7 000 ostňov s dĺžkou 2 – 3 cm. Obľubujem suché a teplé miesta, rád sa usádzam v blízkosti ľudí v záhradách, sadoch, parkoch, na okraji polí a lesov. Vedím osamelý spôsob života, pričom aktívny som najmä po zotmení a v noci. Konzumujem najmä húsenice, hmyz, dážďovky a slimáky. Na konci leta sa pripravujem na prezimovanie – jem veľa potravy a rýchlo priberám. Párenie prebieha na jar. Samčeky v tomto období zvädzajú neľútostné boje. Po vyše mesiaci samička porodí 4 až 6 mláďat. Mláďatá sú slepé, svetlé a s veľmi jemnou srstou. Vidieť začnú po 2 týždňoch, pichliače im narastú do 8 týždňov. Samička mladé dojčí 3 – 5 týždňov, potom ich ešte minimálne 3 týždne vodí. Dožívame sa približne 5 rokov.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme od východnej Európy po rieku Ob v západnej Sibíri.

Krt obyčajný

Talpa europaea

Som podzemný cicavec. Moje telo meria 12 – 17 cm, chvost 2 – 4 cm. Vážim od 65 do 120 g. Žijem v lese, na otvorených priestranstvách, v poľnohospodárskych oblastiach, v sadoch a v záhradách. Vyhýbam sa oblastiam s vysokou podzemnou vodou, aj keď som dobrý plavec. Som dokonale prispôsobený životu pod zemou a zriedka vychádzam na povrch. Prednými končatinami si vyhrabávam dlhé chodby. Hmat, čuch a sluch sú pre mňa prvoradé zmysly. Pomocou hmatu sa orientujem v tmavých, rozvetvených chodbách a sluch mi slúži na lokalizáciu potravy. Som hmyzožravec. Živím sa najmä dážďovkami, larvami a ďalšími malými živočíchmi. Obdobie párenia trvá od marca do júna. Samice po štyridsiatich dňoch gravidity rodia 3 – 7 mláďat. Mláďatá sú po narodení malé asi ako fazuľa a cicajú materské mlieko. Matka sa o ne stará niekoľko týždňov, potom sa o seba starajú samy. Dožívame sa 2 až 5 rokov.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v celej Európe, okrem Škandinávie a Írska.

Netopier veľký

Myotis myotis

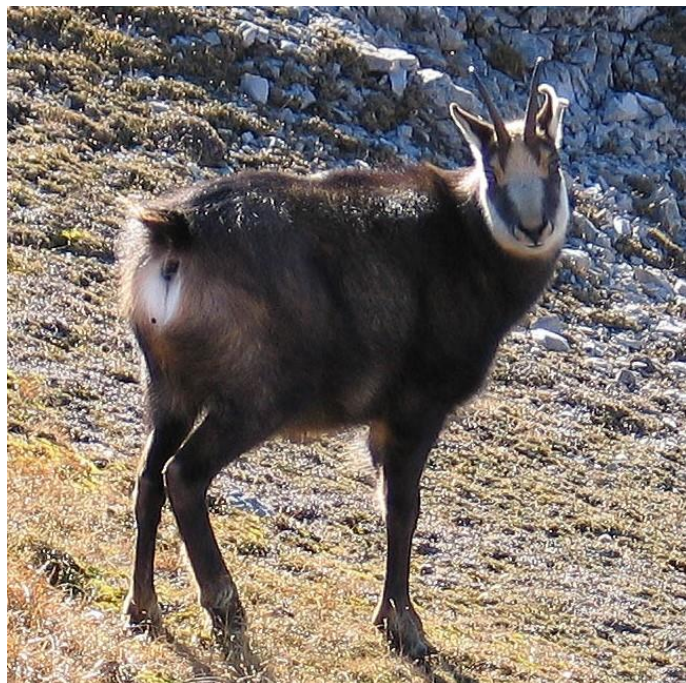
Som malý lietajúci cicavec. Moje telo meria 6,5 – 8 cm; chvost 4,8 – 6 cm. Vážim 18 – 45 g, rozpätie krídel dosahuje 37 cm.

Cez deň odpočívam zavesený a večer vyletujem neskoro, až za úplnej tmy. Lovím tiež za tmy. Vyhľadávam väčší hmyz, najmä nočné motýle a chrobáky, ktoré lokalizujem pomocou ultrazvuku.

V prírode žijem v jaskyniach, úkryt vyhľadávam aj v blízkosti ľudí – na povalách starých domov, v pivniciach, v štôľňach. Zimujem v podzemných priestoroch (jaskyne, štôľne).

K páreniu dochádza na jeseň a v zime. Oplodnené vajíčko však vo svojom vývoji pokračuje až nasledujúcu jar. Každý rok počas júna až júla rodí samica jediné mláďa. Samice vytvárajú s mláďatami početné kolónie v miestach, kde nie je prievan. Niektoré kolónie zahŕňujú až 4000 jedincov. Mláďa sa stáva samostatným približne po dvoch mesiacoch života.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v západnej Eurázii, Blízkom Východe a v Severnej Afrike.

Kamzík vrchovský

Rupicapra rupicapra

Patrí medzi väčšie cicavce. Na hlave mám krátke priame rožky, ktoré sú na konci zahnuté dozadu. Dorastám do výšky 75 cm a vážim 20 – 40 kg. Žijem v lesoch vyšších nadmorských výšok. Som prispôsobený na život v strmom a členitom skalnatom teréne.

V lete sa živím predovšetkým divokou trávou a nízkou vegetáciou. V zime, ak snehová pokrývka nie je príliš silná, uspokojím sa so suchými bylinami, s vetvičkami listnatých drevín a lišajníkmi.

Samice s mláďatami žijú v stáde, samce sa zvyknú zdržiavať osamote počas celého roka. Počas ruje (november/začiatok decembra) samce spolu bojujú o priazeň samíc. Po oplodnení nasleduje 20 týždňové tehotenstvo, po ktorom sa rodí jedno mláďa. Po jednom roku je mláďa plne vyvinuté. Dožívame sa približne 20 rokov.

Výskyt: Žijeme najmä v európskych pohoriach, ako sú Tatry, Alpy, Chartreuse a na Balkáne.

Bocian biely

Ciconia ciconia

Som pomerne veľký vták. Moja hmotnosť sa pohybuje v rozmedzí 2,7 – 4,4 kg. Vyrastám do výšky 95 – 105 cm a rozpätie mojich krídel meria 155 – 165 cm.

Pre život mi vyhovujú vlhké oblasti – močaristé lúky, lesy a polia v okolí vodných tokov, kde sa nachádza dostatok drobných stavovcov (najmä žaby a jašterice) a tiež hmyz, ktorým sa živím. Hniezdo si staviam na výčnelkoch skalných útesov, na stromoch, tiež na komínoch, alebo stĺpoch elektrického vedenia.

Samica znáša väčšinou 2 – 6 vajec, výnimočne len 1 alebo až 7. Pri zahrievaní vajec sa s ňou striedam približne 33 dní. Dva mesiace po vyliahnutí učíme mláďatá lietať.

Mojim typickým zvukovým prejavom je klopanie zobákom. Používam aj rôzne dorozumievacie gestá. Na území Slovenska som zákonom chránený.

Výskyt: So svojimi príbuznými sa vyskytujem sa vo veľkej časti strednej a východnej Európy, severnej Afrike, Malej Ázii, Rusku a v Číne. Na zimu sa sťahujeme do východnej a južnej Afriky.

Lastovička domová

Hirundo rustica

Som malý vták. Vážim 11 – 22 g, meriam 18 – 22 cm a rozpätie mojich krídel dosahuje 32 – 35 cm. Živím sa lietajúcim hmyzom, ktorý chytám v lete. Za letu dokonca aj pijem. V čase dlhotrvajúcich dažďov trpím hladom, pretože hmyz nelieta a ja si inak ako v lete potravu obstaráť neviem.

Žijem v obývaných oblastiach, väčšinou hniezdim vo vnútri budov, zvlášť v objektoch s chovom hospodárskych zvierat (chlievy, kravíny, ošipárne), v kolóniách aj samostatne. Hniezdo z blata, slín, slamy, trávy a srsti staviam obaja rodičia spoločne a používame ho viac rokov. Samička znáša 4 – 5 škvrnitých vajec a sedí na nich sama 13 – 15 dní. O mláďatá sa staráme spolu 20 – 22 dní, kým sa osamostatnia. Počas roka hniezdime 2 – 3-krát.

Môj spev má podobu jemného a jasného švitenia, tu a tam prerušeného škripavým zvukom pripomínajúcim nenaolejované pánky.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe, vo veľkej časti Ázie, v Severnej Amerike a severnej Afrike. So svojou európskou rodinou zimujeme v južnej Afrike.

Vrabec domový

Passer domesticus

Som malý vtáčik. Vážim 30 g, meriam 14 – 15 cm a rozpätie mojich krídel dosahuje 21 cm.

Žijem v blízkosti ľudských domovov celoročne, v početných krdľoch.

Živím sa predovšetkým rastlinnou stravou (semenami, časťami rastlín), občas krmivom pre hospodárske zvieratá alebo odpadkami z domácnosti.

Hniezdo si staviam najčastejšie pod odkvapmi, v puklinách stien alebo v skalách a tiež v hustých popínavých rastlinách na domoch. Niekedy využívam aj hniezda iných druhov vtákov.

Hniezdo staviam spolu so svojim partnerom a spolu sa aj striedame na zahrievaní 4 – 6 (7) belavých škvrnitých vajíčok. Po 13 – 14 dňoch sa vyliahnu mláďatá, ktoré krmíme drobným hmyzom. Z hniezda mláďatá vyletia po 17-tich dňoch. Hniezdime trikrát za rok.

Môj spev znie: „čerrrr“ a „čilp“, „tjirp“, „tvit“.

Výskyt: Som najrozšírenejší vták na svete, so svojimi príbuznými žijeme na veľkom území Eurázie, v Amerike, subsaharskej Afrike, Austrálii aj na Novom Zélande.

Sova obyčajná

Strix aluco

Som stredne veľký dravý vták. Meriam približne 36 – 43 cm, vážim 330 – 650 g. Rozpätie mojich krídel dosahuje 81 – 96 cm.

Celoročne obývam listnaté, zmiešané aj ihličnaté lesy, háje, parky, sady a záhrady.

Aktívna som v noci, živím sa lesnými hlodavcami, hmyzožravcami, malými vtákmi, obojživelníkmi, väčším hmyzom, výnimočne rybami.

Mám veľké oči a vidím aj potme. Moje oči sú však nehybné. Aby som mohla vidieť, čo sa okolo deje, musím krútiť hlavou.

Hniezdim v dutinách stromov i v opustených hniezdach dravých vtákov, v skalnatých výklenkoch, dierach, v komínoch a korunách stromov. Na jar znášam 4 – 5 bielych vajec, ktoré 30 dní zahrievam, kým sa vyliahnu mláďatá. V tom čase ma živí môj partner. Keď majú mláďatá 50 dní, osamostatnia sa.

Ozývam sa hlasitým „kúit, kjuvik“. Môj partner v čase párenia vydáva známy hlboký hvizd, „kuu, hu huuuuuh“.

Výskyt: Žijem v celej Európe, okrem severných oblastí, v severozápadnej Afrike a v časti Ázie.

Ďateľ veľký

Picus major

Som pomerne malý vták. Meriam približne 22 – 23 cm, vážim 70 – 90 g. Rozpätie mojich krídel dosahuje 34 – 39 cm.

Obývam lesy všetkých typov, vyskytujem sa tiež v parkoch a záhradách.

Som všežravý, živím sa malými bezstavovcami (mravce, pavúky, motýle, drevokazní škodcovia a ich larvy), semenami, rôznymi plodmi, miazgou stromov a lovim aj menšie vtáky.

Hniezdim raz ročne. Hniezdo si budujem najmä v dutinách starých stromov. Hniezdnu dutinu s okrúhlym vletovým otvorom si tesám sám.

Samica do hniezda znáša 5 až 7 bielych vajec, na ich zahrievaní sa striedame 12 až 13 dní.

Mláďatá krmíme tiež spolu.

Vydávam najčastejšie tvrdé „čikk“, „tökk“, kovové „kik“, „kix“, pri vyrušení „gigigigi“.

Pravidelne bubnujem. Som zákonom chránený, pre užitočnosť si zaslúžim ochranu.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v západnej Eurázii, vrátane severnej Afriky a Prednej Ázie, vo východnej Eurázii vrátane Japonska a severnej Číny.

Pštros dvojprstý

Struthio camelus

Som najväčší žijúci vták. Meriam približne 2,1 – 2,8 m, vážim 100 – 160 kg.

Som priťažký na lietanie, zato rýchlo a vytrvalo behám. Rýchlosťou 70 km/h vydržím behať až 30 minút. V prírode sa dožívam 30 rokov, v zajatí aj 70 rokov.

Som spoločenský, žijem v kočovných skupinách (5 – 50 jedincov), v ktorých vládne prísna hierarchia.

Som všežravec, rastlinnú stravu si spestrujem hmyzom, malými cicavcami, plazmi a vtákmi. Nevydržím dlho bez vody.

Počas hniezdenia sa ozývam hlasným dunivým volaním a samičku vábim rôznymi figurálnymi pohybmi. Do jedného hniezda znáša vajcia často viac samíc, takže ich tam môže byť až 30.

Na zahrievaní sa často podieľam a po vyliahnutí mláďat (približne po 40 dňoch) sa o ne zvyčajne starám sám. Pštrosie vajce je najväčšie z vajec, má hmotnosť 750 – 1600 g, obvyklé rozmery sú 16 × 13 cm.

Výskyt: Žijem v savanách a stepiach Afriky, severne aj južne od zóny rovníkových pralesov.

Tučniak obrovský

Aptenodytes forsteri

Som veľký vták. Moja hmotnosť sa pohybuje v rozmedzí 22 – 45 kg, výška 110 – 122 cm. Nie som schopný letu. Tvar tela mám prispôsobený na plávanie a krídla mám premenené na tuhé, ploché plutvy. Potravu si lovím v antarktických moriach. Skladá sa hlavne z malých rýb, krylu, kôrovcov a hlavonožcov. Pri love dokážem zostať ponorený až 20 minút a potopiť sa do hĺbky 530 metrov. Počas lovu preplávam aj 1 000 km. Nestaviam hniezda, ihneď potom, čo samica znesie vajce, prekotúľam si ho na nohy a prekryjem ho kožným záhybom. V sedení na vajci sa striedam s partnerkou. Po narodení sa mláďatá združujú do tzv. škôlok, kde ich tesný kontakt znižuje výdaj tepla. Používam komplexný súbor zvukových prejavov, ktoré sú veľmi dôležité pre rozpoznanie partnerky, potomkov a priateľov.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Antarktíde, kde tiež zimujeme.

Kolibřík včelí

Mellisuga helenae

Som najmenší vták na svete. Meriam približne 5 – 6 cm, vážim 1,5-2,5 g. Rozpätie mojich krídel dosahuje 3,5 cm.

Živím sa prevažne rastlinným nektárom, pričom sa vznášam v horizontálnej polohe pred kvetmi a strkám do nich krátky rovný zobák. Dokážem navštíviť až 1500 kvetov počas jedného dňa, mám tak veľmi významnú úlohu pri opelení. Hniezdim raz ročne, na konci obdobia dažďov a začiatku obdobia sucha, v čase, keď sú stromy a kríky v kvete. Samička znáša 1 až 2 vajcia, ktoré patria k najmenším na svete – sú menšie ako hrášok, majú sotva 5 milimetrov. Na vajciach sedí 14 – 23 dní, mladé vtáky opúšťajú hniezdo po 18 – 38 dňoch.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme na Kube, na ostrove Isla de la Juventud a tiež na susedných ostrovoch Jamajka a Haiti.

Jašterica živorodá

Zootoca vivipara

Patrím medzi najrozšírenejšie druhy pozemných plazov na svete. Moje telo meria 15 – 18 cm a môj chvost je 1,5 až 2-krát dlhší ako celé telo. Väčšinou sa zdržiavam v blízkosti vodných zdrojov, na okrajoch zalesnených plôch a na rúbaniskách. Vyhľadávam miesta, kde sa môže vyhrievať na slnku.

Som aktívna cez deň a väčšinu času trávim na zemi, hoci viem dobre aj šplhať po stromoch alebo skalách.

Živím sa pavúkmi, hmyzom, mäkkýšmi, ale aj červíkmi a stonožkami.

Zimu prespávam v búrľavých pňoch alebo v skalnatých štrbinách. Po ukončení zimovania nastáva obdobie párenia.

Po 3 mesiacoch gravidity sa vyliahne v priemere 5 – 7, niekedy až 12 mláďat. Na svet prichádzajú v priehľadných obaloch, ktoré po krátkej dobe opúšťajú. Nejde teda o pravú živorodosť.

Mláďatá merajú približne 40 mm.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe, severnej Ázii a Japonsku.

Korytnačka močiarna

Emys orbicularis

Patrím medzi plazy. Meriam 13 – 25 cm.

Žijem v sladkých a brakických stojatých alebo mierne tečúcich vodách. Výborne plávam a potáпам sa. Milujem vyhrievanie sa na slnku, na spadnutých kmeňoch trčiacich z vody, alebo na kameňoch tesne pri brehu.

Mojou potravou sú chrobáky, dážďovky a iné bezstavovce. Vo vode lovím rôzne mäkkýše, hmyz, žubrienky, žaby, choré a poranené ryby. Zimujem vo vode, zahrabaná v bahne.

Po zimnom spánku nastáva obdobie párenia, ktoré prebieha vo vode. Vajíčka kladiem o mesiac neskôr do plytkých jamôk, pomerne ďaleko od vody. V znáške býva 3 – 20 vajíčok. Ich inkubácia trvá 60 – 120 dní v závislosti od teploty.

Dožívam sa nesmierne vysokého veku a to viac ako 100 rokov. V severných oblastiach som všade chránená.

Výskyt: Žijem v južnej Európe, v teplejších oblastiach strednej Európy, v západnej Ázii a v Severnej Afrike.

Užovka obojková

Natrix natrix

Som plaz a patríam medzi nejedovaté hady. Moje telo meria 120 – 200 cm.

Veľa času trávim na vlhkých miestach alebo priamo vo vode. Dobré plávam. Niekedy navštevujem vinice alebo sa zdržiavam v blízkosti ľudských obydľí.

Živím sa obojživelníkmi a rybami, ale príležitostne i cicavcami (drobnými hlodavcami), jaštericami a hmyzom.

Cez zimu sa ukladám na zimný spánok a párim sa krátko po jarnom zobudení. Predtým sa vždy zvliekam zo starej kože.

Vajíčka kladiem väčšinou pri riekach do hromád dreva a lístia, ale niekedy aj do kompostu.

V jednej znáške je 8 až 30 vajíčok. Mláďatá sa liahnu po šiestich až desiatich týždňoch a sú dlhé 15 až 20 cm. Sú samostatné ihneď po vyliahnutí.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v takmer celej Európe, v severozápadnej Afrike a v strednej Ázii.

Vretenica severná

Vipera berus

Som plaz a patríam medzi jedovaté hady. Moje telo meria 50 – 80 cm.

Obľubujem vlhké prostredie ako rašeliniská, lúky, okraje lesov a polí. Pomerne dobre plávam, preto sa nevyhýbam blízkosti vody. Šplhám sa zriedkavo, avšak dokážem vyliezť na kríky aj do výšky 2 m. Na suchých miestach sa vyhrievam hlavne v chladnom období a počas párenia.

Živím sa hlodavcami, príležitostne vtákmi.

Mladší lovia žaby a mláďatá iných plazov.

Zimujem v úkryte a zimovisko opúšťam skoro na jar. Párim sa hneď po prezimovaní, pričom pred samotným párením o mňa samce bojujú.

Oplodnenie je vnútorné. Mláďatá sa v mojom tele vyvíjajú 4 až 6 mesiacov. Zárodočný obal pretrhávajú počas pôrodu, alebo tesne po narodení. Zvyčajne sa mi rodí okolo 4 až 18 mláďat, ktoré sa takmer ihneď zvliekajú. Jedový aparát mláďat je plne funkčný ihneď po pôrode.

Výskyt: Som najrozšírenejším hadom sveta. Žijem v Európe a v Ázii, od Anglicka až po Sachalin, od Stredomoria až 200 km za severným polárnym kruhom.

Rosnička zelená

Hyla arborea

Som malý obojživelník. Dorastám do dĺžky 5 cm a výšky 3 – 4 cm. Od prírody som majstrom maskovania. Dokážem meniť farbu svojej kože z bledozelenej na tmavozelenú, žltkastú, sivú či hnedú a prispôbiť sa prostrediu, v ktorom sa práve nachádzam.

Vyhľadávam vlhké listnaté lesy, kde vystupujem aj do vyšších poschodí stromov.

Živím sa rôznymi muškami, pavúkmi a inými drobnými bezstavovcami. Často lovím pomocou rýchleho skoku, na ktorý koristiť nestačí väčšinou nijak zareagovať.

Zimujem na dne stojatých vôd alebo sa zahrabem do zeme, kde zostanem od októbra do marca. Po výdatnom oddychu sa vyberiem do plytkých vodných nádrží, aby som si našla vhodného partnera na spárenie. Znesiem približne tisíc vajíčok, ktoré kladiem do vody a samček ich oplodňuje. Malé žubrienky sa liahnu už po niekoľkých dňoch. V lete mláďatá merajú približne 1,5 cm a opúšťajú vodu.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe a Malej Ázii

Ropucha bradavičnatá

Bufo bufo

Som obojživelník. Dorastám do dĺžky 9 – 20 cm. Aby som mohla rásť, musím raz za čas vymeniť starú a tesnú pokožku za novú.

Žijem v lesoch, na poliach, lúkach a v záhradách. Aktívna som v noci, v čase párenia a za dažďa aj cez deň.

Živím sa mravcami, pavúkmi, mnohonôžkami, slimákmi a dážďovkami. Svoju korisť lovím rýchlym vymrštením lepkavého jazyka.

Od októbra do marca zimujem mimo vody v dierach, pod kameňmi, v pivniciach.

Po zimnom spánku sa vydávam na pravidelnú jarnú púť na miesta vhodné k páreniu (rybníky, jazerá, tône so stojatou, málokedy mierne tečúcou vodou).

Po nakladení vajíčok a ich oplodnení sa vraciam na súš. Po asi 10 dňoch sa z vajíčok vyliahnu čierne, približne 5 mm dlhé žubrienky, ktoré sa zdržujú pri brehu v plytčine. Mláďatá vodu opúšťajú naraz v obrovskom množstve.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe.

Mlok dunajský

Triturus dobrogicus

Som obojživelník. Meriam 14 – 16 cm.
Žijem v prostredí, v ktorom môžem priviesť na svet aj svojich potomkov. Sú to predovšetkým nezarybnené stojaté vody, hlbšie nádrže, jamy, kanály s dostatkom vody.

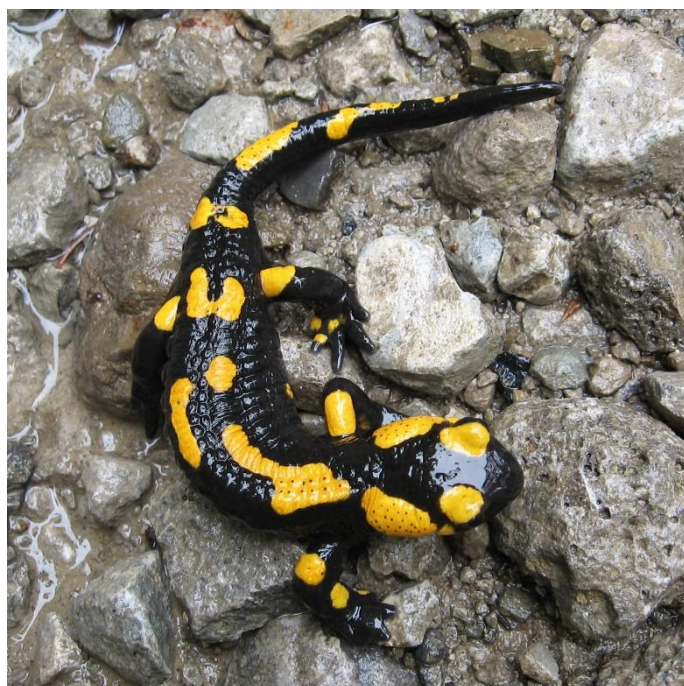
Moja aktivita začína s príchodom jarných mesiacov. Vtedy dochádza aj k páreniu, ktoré sprevádzajú samčie typické tance.

Samica kladie v priemere 150 - 200 vajčiek na vodnú vegetáciu samostatne, alebo v malých zhlukoch. Asi po 14 dňoch prichádza k vyliahnutiu larvy a približne po troch mesiacoch prichádza k premene v dospelého jedinca.

Larva sa počas vývoja vo vode živí zooplanktónom, ale ako dospelí jedinci dávame prednosť hmyzu a mäkkýšom.

Na území Slovenska sme ohrozeným druhom.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme na území vybraných európskych krajín: Bulharsko, Chorvátsko, Maďarsko, Moldavsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Česko, Slovinsko, Srbsko a Ukrajina.

Salamandra škvrnitá

Salamandra salamandra

Som obojživelník. Meriam 18 – 28 cm.

Moje nápadné sfarbenie má výstražnú a odrádzajúcu funkciu. Na mojej pokožke ústia jedové žľazy, ktorých jed nie je prudký, ale menšie živočíchy môže i usmrtiť.

Živím sa najmä dážďovkami, slimákmi alebo hmyzom, ktoré lovím za súmraku a v noci.

Na korisť väčšinou pasívne čakám. Cez deň sa ukrývam v dierach, pod pňami, v machu.

Obývam vlhké listnaté lesy. Rada sa zdržiavam okolo lesných potôčikov a studničiek, kde sú aj priaznivé podmienky pre rozmnožovanie.

Po párení sa v mojom tele vyvíjajú vajčka a neskôr larvy, ktoré kladím v počte 2 – 70 do potôčikov a studničiek. Kladenie lariet prebieha zväčša v noci a trvá niekoľko hodín až dní.

V novembri vyhľadávam zimné úkryty, v ktorých často zimujeme viacerí priatelia pospolu.

Vo voľnej prírode sa dožívam až 25 rokov.

Na Slovensku som chránená.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme skoro v celej Európe okrem Škandinávie, Britských a stredomorských ostrovov, v Turecku a severnej Afrike.

Kapor obyčajný

Cyprinus carpio

Som najrozšírenejšia a najznámejšia ryba na svete. Meriam 40 – 65 cm a vážim 2 až 5 kg. Vo vhodných podmienkach však môže moja dĺžka presiahnuť 100 cm a hmotnosť 25 kg, Môj vek sa dá určiť podľa prúžkov na šupinách. Každý hustý prúžok predstavuje jednu zimu, ktorú som prežil. Som veľmi spoločenský. So svojou rodinou a priateľmi žijem v húfoch. Som všežravec. Z vody filtrujem hrubší planktón a v snahe získať potravu prerývam dno do hĺbky 20 cm. Preto ma niekedy volajú „vodné prasa“. Olamujem tiež mladé výhonky trstiny a ďalších vodných rastlín a vďaka prijíмам i krmivo poskytnuté človekom – napríklad obilniny. Obdobie rozmnožovania začína zvyčajne na jar. Trenie prebieha v plytkých, zarastených vodách. Samica vypúšťa viac ako milión ikier za tretie obdobie. Lepkavé ikry sa pevne prichytávajú na listoch vodných rastlín. Plôdik sa vyľahne z ikier po šiestich až desiatich dňoch.

Výskyt: Moji predkovia žili na území od povodia Dunaja až do Japonska. Dnes moja rodina žije na mnohých miestach sveta.

Štuka obyčajná

Esox lucius

Som veľká dravá ryba. Dorastám do dĺžky cez 1,5 metra a hmotnosti cez 25 kg.

Žijem v pomaly tečúcich a stojatých vodách.

Obľubujem rozľahlé plytké nádrže, stredné a dolné toky väčšiny riek, zarastené tône a ramená. Dôležitý je dostatok úkrytov.

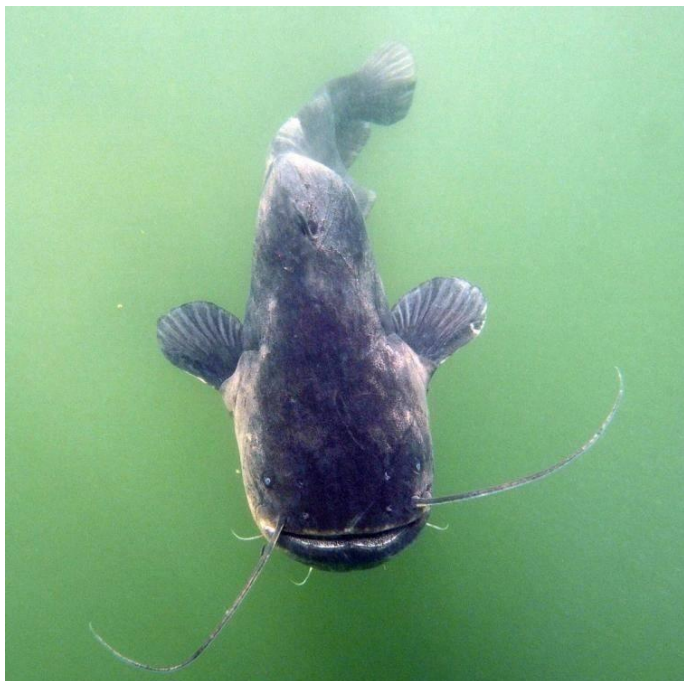
Svoje teritórium si strážim.

Svoju korisť lovím prudkým výpadom zo zálohy.

Som typický nočný dravec. V prvých týždňoch života sa živím planktónom, neskôr poterom a v dospelosti tvoria značnú časť mojej potravy ryby. Nepohrdnem však ani žabami, myšami, či mláďatami vodných vtákov.

K rozmnožovaniu dochádza skoro na jar, kedy zvýšená hladina riek zaplaví trávnaté porasty na brehoch. V zatopených travinách dochádza k nereseniu a plôdik tu trávi prvé dni života zavesený na rastlinstve.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe, v Severnej Ázii a v Severnej Amerike.

Sumec veľký

Silurus glanis

Patrím medzi najväčšie sladkovodné ryby v Európe. Dorastám do dĺžky 3 m a hmotnosti do 100 kg, ale bežne vážim 30 kg.

Milujem hlboké nížinné rieky s mäkkým dnom a početnými úkrytmi. Obľubujem aj rozľahlé stojaté vody.

Som aktívny skôr po zotmení, počas najteplejšej časti roka aj cez deň. Som spoločenský tvor, hlavne v mladosti som sa ukrýval a niekedy i lovil v skupine priateľov.

Vďaka svojim rozmerom nemám v dospelosti prirodzeného nepriateľa a v európskych vodách predstavujem najvyšší článok potravinového reťazca. Živím sa rybami a ďalšími vodnými stavovcami (žaby, hlodavce a mláďatá vodných vtákov). Mladší jedinci sa živia zooplanktónom.

Trenie prebieha podľa oblasti od mája do augusta. Samica vypúšťa 20 000 – 30 000 ikier na kilogram živej hmotnosti a lepí ich na rastlinný podklad. Po výtere strážim ikry až do ich vyliahnutia, čo trvá asi 3 dni.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe a v západnej Ázii.

Pstruh potočný

Salmo trutta fario

Som ryba žijúca v horských potokoch. Meriam okolo 50 cm a vážim 1,5 – 2 kg. Moji príbuzní z jazier a morí dorastajú väčších rozmerov (cez 100 cm dĺžky a cez 15 kg hmotnosti).

Obľubujem rýchlo tečúcu, studenú a čistú vodu s vysokým obsahom kyslíka, pričom obývam úseky s dobrými úkrytovými možnosťami.

Živím sa živočíšnou potravou. Mladšie rybky konzumujú najmä larvy vodného hmyzu a náletový suchozemský hmyz. Čím sme však väčší, pribúdajú v našej potrave menšie rybky, obojživelníky a malé cicavce.

V čase neresenia, ktoré prebieha v jeseni až do príchodu zimy, migrujeme proti prúdu.

Pre rozmnožovanie si vyberáme plytšie miesta s piesčitým alebo štrkovým dnom, s pomalšie tečúcou vodou. Samice na dne bruchom vytvárajú oválne jamky, do ktorých ukladajú ikry, ktoré my – samce oplodňujeme. Počas trenia vírime piesok a drobný štrk, ktorým ikry následne zakryjeme. Po trojmesačnej inkubácii sa začiatkom jari liahne plôdik.

Výskyt: So svojimi príbuznými obývame najrôznejšie typy vôd po celej Európe.

Rak riečny
Astacus astacus

Patrím medzi článkonožce. Moje telo sa skladá z pevne zrastenej hlavohrude a bruška, ktoré je ukončené chvostovou plutvičkou. Mám 5 párov končatín, prvé tri páry sú zakončené klepetami. Moje telo ochraňuje pancier, ktorý počas rastu raz ročne zvliekam. Dorastám do dĺžky 25 cm a vážim 250 až 350 gramov.

Žijem v čistých tečúcich vodách a rybníkoch s bahnitým dnom. Zdržiavam sa v úkrytoch medzi koreňmi prirodzených brehových porastov. Som aktívny v noci. Živím sa vodnými rastlinami, žabami, hmyzom, lastúrnikmi, uhynutými a chorými živočíchmi, čím pomáham čistiť vodu. Obdobie párenia nastáva v októbri až v novembri. Po 10 – 14 dňoch kladie samička lepkavé vajíčka, ktoré opatruje až do liahnutia, ktoré nastáva v máji až júni. Mladé jedince sa prvýkrát zvliekajú približne po 8 až 10 dňoch, odkedy sa tvarom podobajú dospelým jedincom, sú pohyblivé a aktívne prijímajú potravu. Samička dospieva v štvrtom, samček v treťom roku života. Dožívam sa 10 – 15 rokov.
Výskyt: Vyskytujem sa v celej Európe okrem Španielska, severného Anglicka a Írska.

Križiak obyčajný
Araneus diadematus

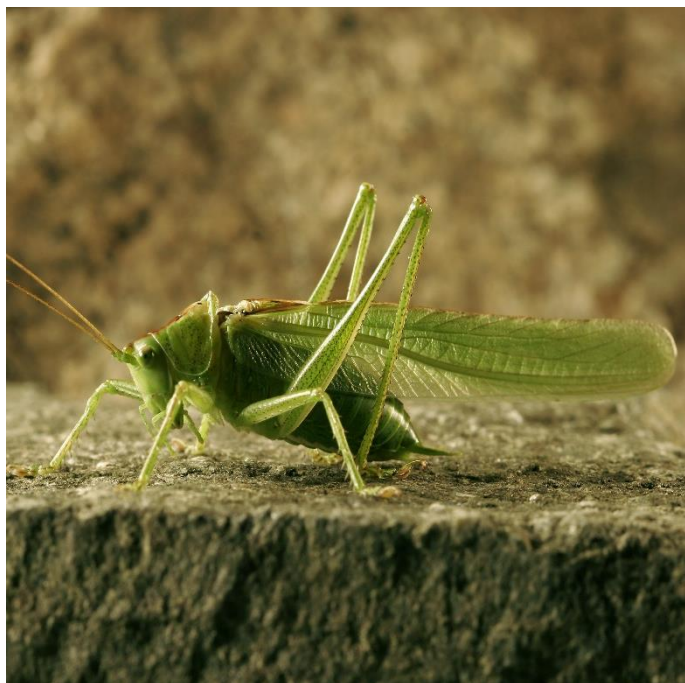
Patrí medzi článkonožce. Moje telo sa skladá z hlavohrude a zadočku, spojených tenkou stopkou, zo štyroch párov nôh a z klepietok, do ktorých ústi vývod jedových žliaz. Samec dorastá do dĺžky 5 – 9 mm, samice môžu merať 1 – 2 cm. Priemerne a dožívam tri roky. Počas života sa 6 – 8 krát zvliekam.

Obývam najmä lesy a záhrady. Na kríkoch, stromoch a medzi vyššími bylinami si budujem okrúhle, symetrické siete. Na produkciu vlákien slúži snovacia bradavka v zadnej časti bruška. Keď sa niečo chytí do siete, bleskurýchlo vybehnem a korisť usmrťím jedom z klepietok. Potom ju obalím vláknami a vstreknem do nej tráviace šťavy, ktoré ju rozložia. Následne vyciciam tekutý obsah koristi.

Dospelé samce si už nepradú siete a nelovia, všetok čas trávia vyhľadávaním partnerky. Keď sa im podarí objaviť sieť dospelaj samice a zväbiť ju, dochádza k páreniu. Mláďatá sa liahnu na jar z vajčiek, ktorá nakládla samica na jeseň.

Dospievajú až ďalší rok na jar.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe a v Severnej Amerike (časti USA a Kanady).

Kobylka zelená
Tettigonia viridissima

Som pomerne veľký druh lietajúceho hmyzu. Mám 2 páry krídiel a 3 páry nôh. Meriam 27 až 46 mm. Opticky vyzerám väčšia vďaka dlhým krídlam, ktoré ďaleko presahujú zadoček. Vďaka krídlam dobre lietam, môže uletieť aj stovky metrov.

Žijem na okrajoch lesov, na lúkach, od trávy až po koruny stromov.

Živím sa hlavne hmyzom (muchy, húsenice a larvy), ale aj rastlinami a mŕtvymi živočíchmi. Larvy sa živia voškami.

Samce sa ozývajú charakteristickým hlasným cvrkotom, ktorý má nalákať samičku. Samček obsadzuje určité územie, ktoré si pred ostatnými samčkami bráni. Obdobie párenia nastáva na jeseň. Po párení kladie samička 150 – 300 vajíčok hlboko do mäkkej pôdy, kde vajíčka prezimujú väčšinou 2 – 5 zím. Na jar sa liahnu larvy, ktoré dospievajú po 6. až 7. vyzliekaní.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Európe, v severnej Afrike a v severnej Ázii po úpätie Himalájí.

Ucholak obyčajný
Forficula auricularia

Patrím medzi krídlatý hmyz. Mám pretiahnuté telo, ktoré dorastá do dĺžky 25 mm. Jeho typickým znakom sú klieštiky na konci zadočku. Pod krovkami sa nachádzajú zložené pomerne veľké krídla v tvare vejára.

Žijem v ľudských obydlích, na lúkach, v lesoch a na poliach.

Aktívny som hlavne v noci, keď vyhľadávam potravu. Som všežravec, živím sa mŕtvym hmyzom, voškami, vajíčkami motýľov, malými húsenicami a ďalším hmyzom. Konzumujem aj malé rastliny a plody ovocných stromov.

Párenie prebieha na jeseň. Po spárení si samice hĺbia malú komôrku v pôde, kde nakladú 20 až 80 vajíčok. Následne spoločne vajíčka strážiame a čistíme od plesní počas celej zimy. Keď príde jar, samica vajíčka rozmiestni rovnomerne po komôrke a vyčkáva, kým sa vyľiahnu mláďatá. Vyľiahnuté mláďatá sa podobajú dospelým jedincom, len sú menšie. Samica opúšťa hniezdo a zháňa potravu, ktorou ich kŕmi, až pokým neopustia hniezdo.

Výskyt: Žijeme v celej Európe.

Modlivka zelená
Mantis religiosa

Patrím medzi stredne veľký, až veľký hmyz. Mám štíhle telo dlhé 6 až 8 cm, zložené z hlavy, hrude a bruška. Mám tri páry nôh, z ktorých prvý sa prispôbil na uchopenie koristi a zvyšné dva páry sú prispôbené behu, pretože ak korisť uniká, prenasledujem ju. Mám 2 páry krídel, predné sú kožovité, zadné blanité. Samce chvíľkovo lietajú, my samice sme na let priťažké. Tvarom aj farebne veľmi pripomínam rastliny, na ktorých sa zdržiavam.

Som veľmi trpezlivá a bez pohnutia dlhé hodiny striehnem na korisť, ktorú tvorí hlavne hmyz, ale aj pavúky a malé stavovce – žaby, jašterice, malé myši či kolibríky. Lovím výlučne iba živú a pohybujúcu sa korisť.

Období párenia je jediný čas, kedy sa samci a samice stretávajú. Po akte párenia kladiem na vhodné miesto takzvanú ootéku – penový útvar, v ktorom sú ukryté vajíčka. S príchodom zimy umieram, no ootéka s vajíčkami prezimuje. Na jar sa malé jedince vyliahnu.

Výskyt: Žijem v Európe, v severnej Ázii po úpätie Himalájí, v severnej Afrike, v severnej a strednej časti Arabského polostrova.

Podenka nížinná
Ephoron virgo

Patrím medzi najstarší a najprimitívnejší druh okrídleného hmyzu. Moje telo je rozdelené na hlavu, hrud' a bruško, ktoré je ukončené dvoma dlhými článkovanými štetmi a jedným paštetom. Mám tri páry nôh a 2 páry krídel. Telo dosahuje dĺžku 16 mm, rozpätie krídel do 30 mm.

Lietam v auguste a začiatkom septembra, často vo veľkých rojoch na brehoch väčších nížinných riek. V tomto období dochádza k páreniu.

Bezprostredne po párení znášam vajíčka, a to buď vo vzduchu nad vodnou hladinou, alebo ponorím koniec bruška do vody a vajíčka sa ponárajú až na dno. Počet vajíčok môže kolísať od 300 až po 9 000. Larvy sa liahnu asi o dva týždne. Žijú v teplejších, pomaly tečúcich riekach, kde si v bahnitom či piesočnom dne vyhrabávajú vodorovné chodbičky. Živia sa hlavne drobnými vodnými organizmami a úlomkami rastlín. Sú tiež veľmi významnou potravou vodných živočíchov, vrátane rýb. Kým v štádiu dospelého jedinca žijem len niekoľko hodín, v larválnom štádiu vo vode žijem až tri roky.

Výskyt: Žijem v strednej Európe.

Babôčka pávooká

Aglais io

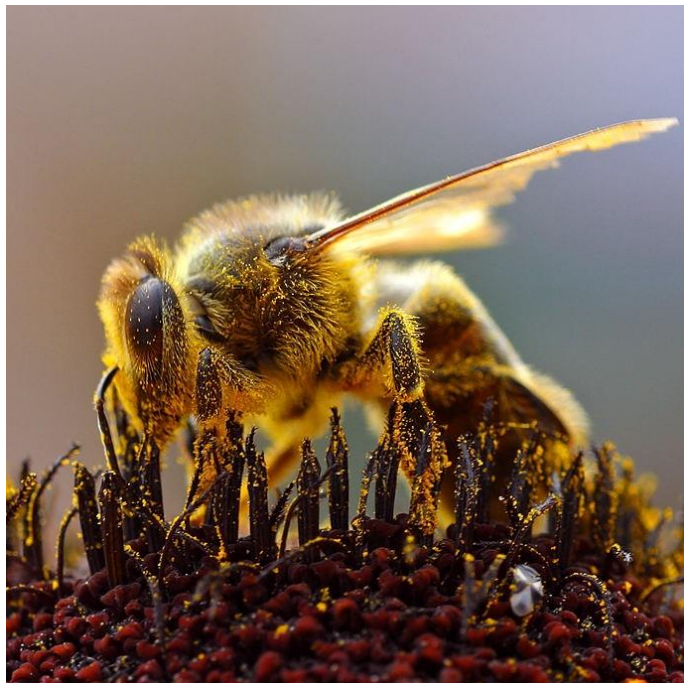
Patrím medzi najkrajší lietajúci hmyz. Moje telo je zložené z hlavy, hrude, zadočku, troch párov končatín, z ktorých prvý je zakrpatený a dvoch párov širokých blanitých krídel, pokrytých šupinkami. Rozpätie krídel dosahuje 5,5 až 6 cm. Obývam nížinné oblasti aj horské lúky, záhrady, parky, sady, okraje lesov s hustou vegetáciou. Zimu prečkávam na chránených miestach, ako sú dutiny stromov, povaly, pivnice.

Živím sa nektárom z kvitnúcich rastlín a inými rastlinnými šťavami.

Na jar, po oplodnení, nakladím zhľuky vajíčok (až 500 naraz) na spodnú stranu rastlín, ktorými sa následne vyľiahnuté húsenice živia. Po čase sa húsenice zakukľujú. Štádium kukly je krátke.

V kukle prebieha konečná premena na dospelého jedinca.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme takmer v celej Európe, okrem najsevernejších oblastí, v Turecku a v miernych oblastiach Ázie až po Japonsko.

Včela medonosná

Apis mellifera

Patrím medzi blanokrídly hmyz. Moje telo sa skladá z hlavy, hrude a bruška, dvoch párov blanitých krídel a troch párov nôh. Vonkajšia kostra z chitínu je pokrytá chlpkami. Meriam 12 – 14 mm a vážim približne 100 mg.

Žijem v početných spoločenstvách, zložených z matky a potomkov – robotníč a trúdov. Voľne žijúce spoločenstvá v lesoch si hniezda zakladajú v dutinách stromov alebo skál. Mnohé sa však prispôbili životu v úľoch a ľudskej opatere. Robotnice majú v stavbe tela žihadlo. Ak ho pichnú do teplokrvného živočícha, zahynú. Robotnice zbierajú peľ a nektár kvetov. Pri hľadaní a zbieraní nektáru mimovoľne opeľujú kvety a prispievajú tak k ich oplodňovaniu. Správy o hojnosti potravy si medzi sebou podávajú vo forme dorozumievacieho tanca. Produkujeme rôzne biologicky vysoko hodnotné produkty: med, jed apitoxín, propolis a vosk.

Výskyt: Moji predchodcovia pochádzajú z Európy, strednej Ázie a subsaharskej Afriky, dnes so svojimi príbuznými žijeme takmer po celom svete.

Vážka rybničná
Orthetrum cancellatum

Patrím medzi hmyz. Mám štíhle telo, zložené z hlavy, hrude, pretiahnutého zadočku, troch párov nôh a dvoch párov krídel. Meriam približne 5 cm a rozpätie mojich krídel dosahuje až 9 cm. Obľubujem stojaté vody a kanály s bahnitým dnom a málo zarasteným brehom. Najradšej odpočívam na brehu, kde je piesok, kamene. Veľmi sa spolieham na svoje zložené oči.

Na lietanie používam štyri krídla. Dokážem vo vzduchu zastať, letieť dozadu aj prudko zahnúť. Korisť (muchu, komára) chytám aj konzumujem počas letu. S väčšou korisťou (napríklad s motýľom) si sadám na zem.

Po párení si sadám na hladinu a na rastliny ponorené vo vode znášam vajíčka. O tri týždne sa liahnu larvy (najády). Larvy sa živia slimákmi, červami, malými rybkami, žubrienkami, vodným hmyzom. Prvé tri roky žijú vo vode, potom sa premenia na dospelé jedince, ktoré sa dožívajú len niekoľko týždňov.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme vo veľkej časti Ázie, v celom stredozemí a v Európe s výnimkou najsevernejšej časti.

Lienka sedembodková
Coccinella septempunctata

Patrím medzi najznámejšie a najužitočnejšie druhy hmyzu. Telo mám rozdelené na tri články – hlavu, hrud' a zadoček. Mám tri páry nôh a dva páry krídel. Horný pár krídel je premenený na pevné krovky. Meriam 5 – 10 mm.

Obývam rôzne prostredia – od nížin až po horské oblasti. Stretnúť sa môžeme v lese, na poliach a lúkach i v okolí ľudských obydľí – v záhradách a sadoch. Zdržiavam sa na rastlinách, stromoch, kríkoch. Zimujem pod odumretým lístím, machom a kameňmi, niekedy i v budovách. Zobúdzam sa v prvých teplých jarných dňoch. Začiatkom jari sa živím peľom i nektárom, no keď sa objavia prvé vošky, postupne sa stávajú mojou hlavnou potravou. Pri dotyku a manipulácii vylučujem žltú tekutinu obsahujúcu jedovaté alkaloidy, čím sa chránim pred nepriateľmi.

Na jar kladiem až 400 vajíčok na spodnú stranu listov alebo do štrbín. Do týždňa sa z nich vyliahnu larvy, ktoré sa 2 až 3 týždne intenzívne živia voškami. Následne sa na jeden týždeň zakuklia a z kukiel sa vyliahnu dospelé chrobáky.

Výskyt: Vyskytujeme sa v Európe, severnej Ázii až po úpätie Himalájí i v severnej Afrike.

Mravec hôrny

Formica rufa

Patrím medzi užitočný, zákonom chránený hmyz. Telo mám zložené zo zreteľne oddelenej hlavy, hrude a zadočku, spevnené vonkajšou kostrou. Zadoček je od tela oddelený telesnou stopkou. Z hrude mi vyrastajú tri páry nôh. Hoci vážim iba 8 miligramov, som schopný zodvihnúť až 50-násobok svojej hmotnosti.

Obývam ihličnaté aj listnaté lesy. Živím sa živým aj mŕtvym hmyzom a inými malými živočíchmi, sladkou šťavou zrelých plodov, olejninami a tiež sladkými výlučkami zo žliaz vošiek a červov. Staviam veľké kopcovité hniezdo, pozostávajúce z trávy, vetvičiek alebo ihličia.

Žijem v spoločenstve, ktoré tvoria neplodné samičky – robotnice, plodné samce – trúdy a plodné samičky – kráľovné.

Počas jari sa uskutočňujú „svadobné lety“, počas ktorých sa kráľovné a trúdy pária vo vzduchu. Oplodnená kráľovná kladie vajíčka. O desať dní z nich vyklížu malé larvy. Po čase sa larvy zakuklia. Vytvorí ochranný obal, v ktorom sa larva premieňa na dospelého jedinca.

Výskyt: Prirodzene sa vyskytujeme v Európe, v Malej Ázii a v Severnej Amerike.

Dážďovka zemná

Lumbricus terrestris

Patrím medzi obrúčkavce. Moje telo sa skladá z hlavy, zo skoro rovnakých telových článkov a z opasku, ktorý je najzreteľnejší v období rozmnožovania. Meriam 9 až 30 cm.

Žijem pod zemou. Obľubujem zásadité alebo neutrálne pôdy.

Mojou potravou je zem, obsahujúca organické látky, spadnuté lístie alebo drobné uhynuté živočíchy. Tieto látky prejdú mojou tráviacou sústavou a nevyužitý zvyšok potravy vynášam na zemský povrch vo forme malých kôpok trusu. Moja prítomnosť v pôde je zárukou vysokej kvality pôdy, lebo je prevzdušnená a výživná.

Som obojpohlavná, to znamená, že mám samčie i samičie pohlavné orgány. Na svoje oplodnenie však potrebujem aj partnera kvôli odlišnej genetickej informácii. Pri párení sa k sebe pritlačíme opaskami a do hlienového obalu nakladíme vajíčka, ktoré si navzájom oplodníme samčiami spermiami. Hlienovitý obal postupne stuhne a vytvorí kokón, odolný aj proti extrémne nepriaznivému počasiu. Mladé jedince vychádzajú z obalu malým otvorom.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v Eurázii.

Slimák záhradný

Helix pomatia

Patrím medzi mäkkýše. Moje telo tvorí svalnatá noha a špirálovito zatočená ulita. Svalnatá noha nesie ulitu a vpredu prechádza do hlavovej časti s ústnym otvorom a dvoma párami zasúvateľných tykadiel. Uлита chráni vnútorné orgány. Telo meria približne 10 cm.

Svalnatá noha vylučuje hlien, ktorý pomáha pohybu. Za 1 hodinu prejdem približne 5 metrov. Žijem na vlhkých a tienistých miestach v tráve, v kroví, na okrajoch lesov, na brehoch v okolí vôd. Objavujem sa tiež na záhradách. Zimujem ukrytý v pôde.

Živím sa rastlinami, pričom denne skonzumujem toľko potravy, koľko sám vážim.

Som obojpohlavný živočích. V mojej pohlavnej žľaze sa vyvíjajú samčie aj samičie pohlavné bunky (spermie aj vajíčka). Počas párenia si navzájom vymieňame spermie. Vajíčka oplodnené spermiami kladiem do jamky v pôde. Z vajíčok sa vyvinú malé slimáky aj so zárodkom ulity. Tie postupne dorastajú. Dospievajú asi za tri roky. Dožívame sa šiestich rokov.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme v strednej a juhovýchodnej Európe.

Črievička veľká

Paramecium caudatum

Patrím medzi nálevníky. Moje telo tvorí iba jediná bunka. Pripomína tvar črievičky a je považovaná za jednu z najzložitejších buniek v prírode. Meriam iba 0,17 – 0,35 mm.

Žijem v organicky znečistených vodách po celom svete, ako sú napríklad stojaté sladké vody – mláky, močiare, jazerá.

Živím sa baktériami.

Moje telo je pokryté krátkymi bičíkmi, pomocou ktorých sa pohybujem.

Rozmnožujem sa nepohlavne priečnym delením alebo pohlavne konjugáciou.

Výskyt: So svojimi príbuznými žijeme po celom svete.

